

۲۰۱۸/۰۸/۲۳

داکتر محمدآجان مرزی

تاثیر تعزیرات اقتصادی اضلاع متحده آمریکا بالای اقتصاد ایران

اضلاع متحده آمریکا بعد از انقلاب اسلامی در ایران در جریان چند دهه گذشته چندین بار در برابر این کشور تعزیرات اقتصادی را وضع نموده است که تاثیرات اش هر بار بالای اقتصاد کشور ناگوار بوده است. باوجود آنکه اضلاع متحده ادعا میکند که تعزیرات اش متوجه حکومت ایران است، نه مردم ایران. اما این ادعا بی معنی و بی محتوا است، زیرا که با تحریم اقتصادی در برابر ایران اقتصاد ملی ایران در مجموع متاثر گردیده و در نتیجه سطح زندگی مردم هم با مشکلات جدی مواجه میگردد.

اما قبل از آنکه در مورد تاثیرات این سیاست اضلاع متحده تعمق بیشتر نمائیم، میخواهم در قدم نخست یک نظر اجمالی به وضعیت اقتصادی ایران به اندازم. ازین طریق میتوان استنباط نمود که تاثیرات این تعزیرات در گذشته بالای اقتصاد ایران از چه قرار بوده اند و اینکه این کشور راههای بیرون رفت ازین معضله را داشته و خواهد داشت و یا خیر. برخی از پژوهشگران به این عقیده اند که شاید تعزیرات اقتصادی در برابر ایران فراتر از دوره حکومت ترامپ نباشند، به خصوص با در نظر داشت اینکه سایر کشور های انکشاف یافته جهان چون آلمان، فرانسه، بریتانیا و غیره سیاست کنونی تحریم اقتصادی ترمپ در برابر ایران را حمایت ننموده و حتی برخی از مناظرین آنرا تخطی روشن از حقوق بین دول هم میدانند.

اقتصاد ملی ایران مختلط بوده و سهم سکتور عامه در محصولات ناخالص داخلی در حدود ۶۰٪ است. به این ترتیب حکومت ایران در تعیین سطح قیم هم نقش بارز را داشته و با استفاده از سببیدی ها در رابطه با محصولات معین بالای سطح قیم تاثیر وارد مینماید. از همین لحاظ ایران در گذشته با استفاده از سببیدی در بخش های حیاتی فشار تعزیرات اقتصادی بالای مردم را تا حدی محدود نموده است. اما سهم نسبتاً بلند سکتور دولتی در اقتصاد ملی جهت منفی هم دارد. درین سکتور علاقمندی به نوآوری ها اکثراً محدود بوده و فساد اداری در آن زیاد است که باعث نزول مولدیت کار، ضایع شدن مواد تولیدی و نیروی کار گردیده، کاهش سطح تولید و ازدیاد قیمت تمام شد کالا ها را باعث میگردد.

محصولات ناخالص داخلی اسمی کشور در سال ۲۰۱۷ میلادی ۴۳۹،۵۱ میلیارد دالر بود (در مقایسه با آن محصولات ناخالص داخلی اسمی افغانستان در حدود ۲۲ میلیارد دالر اند). البته باید گفت که این ارزش بادر نظر داشت برابری قدرت خرید (Purchasing Price Parity) بلندتر از آن است. زیرا که در اینصورت ارزش اسمی نه بلکه قدرت خرید در کشور مربوطه در نظر گرفته میشود. به طور مثال قدرت خرید یک دالر در ایران بیشتر است از قدرت خرید یک دالر در اضلاع متحده. سطح رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۱۶ میلادی، بعد از لغو تعزیرات در برابر کشور به ۱۲٪ ارتقا نمود.

عواید ملی ایران تا حد زیاد وابسته به استخراج و فروش نفت بوده و ۱۰٪ ذخایر نفت جهان درین کشور قرار دارند. سهم نفت در صادرات ایران در حدود ۸۰٪ بوده و در سال ۲۰۱۵ میلادی در حدود ۷۹ میلیارد دالر ازین طریق بدست آورده است. همین منبع مالی هم باعث شده است که صنایع در کشور رشد نماید. سهم صنایع در حال حاضر در محصولات ناخالص داخلی کشور در حدود ۴۰،۷٪، سهم خدمات ۵۰،۳٪ و زراعت ۹،۱٪ است (اطلس جهان، ۲۰۱۷).

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دلیکنی د لیکنیزې ښې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هبله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

عایدات از استخراج و فروش نفت در گذشته توانسته اند که کشور را در برابر تعزیرات اقتصادی تا حدی مصئون نگهدارند، زیرا که کشور ازین طریق توانسته است که ذخایر اسعاری اشرا بلند نگهدارد. اما تاثیرات منفی تعزیرات برای اقتصاد ملی ایران کاهش عواید ملی، تقلیل سرمایه گذاری های خارجی، کاهش صادرات، بلند رفتن قیمت محصولات صادراتی، تقلیل تقاضا به واحد پولی کشور، بلند بودن سطح انفلاسیون و کاهش عاید حقیقی مردم بوده است.

یکی ازین مشکلات که اقتصاد ملی با آن روبرو میباشد سطح نسبتاً بلند انفلاسیون است، باوجود آنکه به اساس نظریهٔ تاثیر بلسو-ساموئلسن (Balassa-Samuelson Effect) سطح انفلاسیون در کشور های در حال رشد با رشد اقتصادی نسبتاً بلند صنعت در مقایسه با کشور های رشد یافته بلند تر است. به طور مثال نرخ انفلاسیون ۸٪ در یک کشور رشد یافته که در آستانه گذار به کشور رشد یافته قرار داشته باشد معادل بوده میتواند با نرخ انفلاسیون ۴٪ در یک کشور رشدیافته. نرخ انفلاسیون در ایران در سالهای اخیر در حدود ۱۲٪ بود (پورتال ناردیبا ترید، ۲۰۱۶) که تاثیر مستقیم بالای سطح عواید مستقیم مستهلکین و مؤلدین دارا بوده است.

یکی از دلایل این تورم پائین آمدن ارزش واحد پولی ایران در نتیجهٔ بلند بودن سطح قیمت، به خصوص سطح قیمت محصولات وارداتی میباشد. کاهش سرمایه گذاری خارجی نیز باعث گردیده است که واحد پولی این کشور ارزش اشرا از دست دهد. در سرمایه گذاری خارجی در ایران بعد از وضع تعزیرات در سال ۲۰۱۲ میلادی کاهش زیاد رونما گردید. سرمایه گذاری خارجی درین کشور در سال ۲۰۱۲ در حدود ۴،۲ میلیارد دالر بود که بعد از وضع تعزیرات در سال ۲۰۱۴ میلادی به ۱،۳ میلیارد دالر و در سال ۲۰۱۵ میلادی به ۸۷۷ میلیون دالر نزول نمود (پورتال اقتصاد تجارتی، ۲۰۱۸).

این موضوع باعث سطح بلند بیکاری در کشور شده، به خصوص بین نسل جوان. به نظر کارشناسان سیاسی همین موضوع هدف اساسی تعزیرات اقتصادی امریکا در برابر ایران هم میباشد که میخواهد در نتیجهٔ ایجاد نارضایتی ها بین مردم، به خصوص طبقهٔ جوان، حکومت ایران را سرنگون سازد. به اصطلاح به گفتهٔ جنرال پروس کارل فون کلاوزی ویتس، سیاست صرف ادامهٔ جنگ با وسایل دیگر است. من یک نکته را به این مقوله می افزایم و میگویم که سیاست اقتصادی ادامهٔ جنگ با وسایل دیگر است.

اما ایران در سالهای گذشته توانسته است که سطح فقر را از طریق سببیدی های مستقیم و غیرمستقیم، به خصوص به مستهلکین، تا حدی پائین نگهدارد. سهم سببیدی های غیرمستقیم این کشور در عواید ناخالص داخلی در سال ۲۰۰۸/۲۰۰۷ میلادی در حدود ۲۷٪ (۷۷،۲ میلیارد دالر) بود که عمدتاً در بخش های محصولات نفتی، آب، برق و نان انجام میافت. اما ایران در سالهای گذشته سیاست اشرا در مورد سببیدی ها نیز تغییر داده است و بیشتر شکل انتقالات پولی نقدی به خانوار ها را اختیار نموده و بسایری از بخش ها، به خصوص خانوار های مرفع از آن مستثنی شده اند. به این ترتیب سهم سببیدی ها در ایران در سال ۲۰۱۷ میلادی به ۳،۳٪ محصولات ناخالص داخلی تقلیل نمود (بانک جهانی، ۲۰۱۷). این موضوع بالای عاید مستقیم مستهلکین تاثیر منفی را وارد نموده است، به خصوص با در نظر داشت تعزیرات اقتصادی و نرخ بلند انفلاسیون. به اساس تحقیقات انستیتوت مطالعات منجمت و پلانگذاری ایران ۱۲،۳۱٪ مردم درین کشور فقیر بوده، ۱۰،۶٪ مردم شهری و ۱۷،۰۳٪ مردم دهاتی در فقر به سر میبرند (روزنامهٔ فانشل تربیون، ۲۰۱۸).

تعزیرات کنونی در جریان شش ماه آینده به صورت کامل در برابر این کشور به شمول اتباع منفرد اش عملی خواهند گردید. در مرحلهٔ اول که آغاز اش ۶ اگست میباشد بر خرید دالر، طلا، برخی از سایر فلزات، صنایع هوانوردی و موتر تعزیرات وضع گردیدند. بدین وسیله در قدم نخست تاحدی توان مالی و هم پروژه های رشد اقتصادی این کشور مورد تهاجم اقتصادی قرار میگیرند. در مرحلهٔ بعدی تا به اوایل ماه نوامبر تعزیرات به خصوص در برابر موسسات مالی و

د پانو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنالین په درننبت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
پادونه: دلپکنی د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولۍ

نفی ایران مورد اجرا قرار خواهند گرفت که بالای عرضه جهانی نفت تاثیر ناگوار داشته و در نتیجه سطح قیمت نفت در جهان صعود خواهد نمود. به اساس یک گزارش روزنامه آلمانی هندلز بلت همین اکنون قیمت نفت در حال صعود است (روزنامه هندلز لیت، ۲۰۱۸). البته باید گفت که درین قسمت تا حدی معاملات احتکاری فروشندگان نفت هم نقش دارند.

ایران به این ارتباط هشدار داده است که تنگه هرمز را خواهد بست. در حدود ۳۰٪ الی ۳۵٪ انتقالات بحری نفت از طریق این تنگه صورت میگیرد که در صورت بسته شدن آن تاثیرات اش بالای عرضه نفت در جهان خیلی ناگوار خواهند بود. هر روز در حدود ۱۷ میلیون بیرل نفت از طریق این تنگه عبور میکنند که انتقالات نفت از بنادر عراق، کویت، بحرین، قطر، امارات متحده و برخی از بنادر عربستان سعودی را شامل میگرد. (سترات فار، ۲۰۱۸). باوجود آنکه ایران در گذشته هم چندین بار اختار مسدود نمودن تنگه هرمز را نموده است اما هر بار در نتیجه مذاکرات ازین کار جلوگیری صورت گرفته است. به این ترتیب در نتیجه تعزیرات اقتصادی اطلاع متحده امریکا در برابر ایران امکان ایجاد یک معضله سیاسی تا به سرحد برخورد نظامی وجود دارد، به خصوص با در نظر داشت اینکه اضلاع متحده امریکا به مقدار زیاد نفت نیاز داشته، تقاضای اقتصاد ملی را از استخراج و تولید داخلی مرفوع نموده نتوانسته و عرضه نفت از لیبیا و وینزویلا نیز بنابر ناآرامی های سیاسی درین کشور ها تقریباً تا حد زیاد تقلیل یافته است.

بنابر تجارب از دور قبلی تعزیرات اقتصادی در برابر ایران میتوان گفت که تاثیرات اقتصادی این تعزیرات بالای این کشور خیلی ناگوار خواهند بود. اضلاع متحده امریکا بار گذشته در سال ۲۰۱۲ میلادی تعزیرات اقتصادی را در برابر ایران وضع نمود که در آن برعکس اینبار سایر همقطاران امریکا نیز ذیدخل بودند. در نتیجه این تعزیرات به خصوص استخراج و فروش نفت خام، که یکی از مهمترین اقلام تجارت خارجی و محصولات ناخالص داخلی کشور و در عین زمان منبع مهم ذخایر اسعاری این کشور است، در مدت زمان یک سال از ۳،۶ میلیون بیرل در یک روز به ۲،۵ میلیون بیرل در یک روز تقلیل یافت که ضربه شدید به اقتصاد ملی ایران وارد آورد. استخراج نفت درین کشور بعد از موافقتنامه اتمی بازم به سطح سال ۲۰۱۰ رسید. باوجود آنکه قسمت بیشتر صادرات نفت ایران به چین، هند، کوریای جنوبی صورت میگیرد با جهانی شدن اقتصاد امریکا با استفاده از توان اقتصادی اش میتواند بالای سایر کشور های جهان نیز در رابطه با تعزیرات بالای ایران تاثیر و فشار وارد نماید.

ایران جهت تمویل رشد اقتصادی اش به ذخایر اسعاری نیاز دارد که عمدتاً از طریق صادرات نفت بدست آورده میتواند. کشورهای در حال رشد جهت تحقق اهداف رشد اقتصادی شان به واردات تکنالوژیکی از کشور های رشديافته نیاز دارند که آنرا یا از طریق قرضه های خارجی و یا هم به دست آوردن اسعار از طریق صادرات شان تمویل مینمایند. ایران درین قسمت از دو جهت مورد فشار اقتصادی قرار میگیرد؛ از یک سو از سبب محدود شدن صادرات نفت و در نتیجه کاهش ذخایر اسعاری و از سوی دیگر از سبب محدود شدن واردات بنابر محدود شدن قدرت خرید. در جریان دور قبلی تعزیرات در برابر ایران رشد اقتصادی کشور از سالانه ۴٪ در سال ۲۰۱۱ میلادی به منفی ۷٪ در سال ۲۰۱۲ میلادی نزول نموده و در سال ۲۰۱۶ میلادی بعد از لغو تعزیرات ۱۲٪ باز هم به ارتقا نمود. این ارقام نشان دهنده نقش مهم تعزیرات اقتصادی در اقتصاد و رشد اقتصادی ایران اند.

درین جا ایران هم دست به علاشه نخواهد نشست و تلاش خواهد نمود که از هر گونه امکانات به خاطر فرار ازین تعزیرات استفاده نماید، به شمول ایجاد راههای "فاچاقی" به خاطر گریز ازین حالت. به اصطلاح بیک وضعیت بازی دزد و ژاندارم رونما خواهد گردید. این کشور به خاطر دسترسی به این هدف از راه های ترانزیتی و بندری اش نیز استفاد خواهد نمود. در ضمن ایران در جریان تعزیرات گذشته در برابرش از راههای مختلف دیگر نیز استفاده نموده است تا بتواند نفت اشرا به فروش برساند و محصولات مورد نیاز اشرا در بازار های جهان خریداری نماید. یکی ازین راهها ایجاد تصدی ها در امارت متحده و در هانگانگ و برخی دیگر از کشور ها به نام اشخاص خارجی بوده است که اشیای مورد نیاز ایران را در بازارهای بین المللی خریداری نموده و بعداً به ایران انتقال میدادند. این موضوع در قسمت

د پانوی شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولي

تهیه اسعار خارجی برای ایران نیز صدق میکند. ایران در گذشته از خریداران نفت و گاز مثل هند، چین و ترکیه تقاضای پرداخت به پول ملی خودشانرا مینمود تا بتواند از تعزیرات در برابر دسترسی به دلار گریز نماید.

در ضمن تعزیرات کنونی در برابر ایران از جانب بسیاری از متحدین اضلاع متحده نیز مورد پذیرش قرار نگرفته اند و امکان می رود که ایران ازین طریق خود را تا حدی از چنگال این تعزیرات نجات بخشد. اما این نکته را هم باید خاطر نشان نمود که به خصوص معاملات مالی کشور ها تا حد زیاد با بازار مالی اضلاع متحده رابطه نزدیک دارند و به این ترتیب امکان آن موجود است که اضلاع متحده از طریق بازار های مالی خود بالای بانکهای سایر کشور های رشد یافته، به خصوص در اروپا، فشار وارد نماید تا از معاملات اسعاری با ایران خودداری نمایند.

ایران در عین زمان تلاش مینماید که جهت گریز از تعزیرات با کشور های روسیه و چین مناسبات اقتصادی اشرا توسعه بخشد. به خصوص چین که اقتصاد ملی دوم در جهان است شاید بتواند که در برابر فشار اقتصادی از جانب امریکا ایستادگی کند.

این را هم باید در نظر داشت که تقاضای بلند اقتصاد ملی اضلاع متحده به نفت نیز میتواند که جوانب ذیدخل را به مذاکره در مورد دریافت راه حل بهتر این معضله وادار سازد.

افغانستان نیز منحصیث کشور همسایه ایران میتواند یک بدیل دیگر جهت گریز از تعزیرات اقتصادی برای ایران باشد. همین الان مقادیر زیاد دلار در بازار های اسعاری افغانستان خریداری شده و به شکل قاچاقی به ایران منتقل میگردد. این موضوع بالای اقتصاد ضعیف افغانستان نیز فشار اضافی اقتصادی وارد میکند، زیرا که درینصورت ارزش افغانی در مقابل دلار نزول میکند و تلاش بانک مرکزی افغانستان جهت ,,ثابت نگهداشتن“ ارزش افغانی از طریق عرضه دلار به بازار نیز خنثی میگردد. باید افزود که تلاش بانک مرکزی افغانستان با عرضه دلار به بازار جهت ثابت نگهداشتن ارزش افغانی شکل مصنوعی را داشته و اساس اقتصادی ندارد، چون افغانستان اقتصادی ندارد که به پای خود استوار باشد و توان بقا از نیروی خودش را داشته باشد. اقتصاد افغانستان تا حد زیاد بر انتقالات پولی از اضلاع متحده امریکا و سایر کشور های کمک کننده استوار است.

منابع:

۱- اتلس جهان، حقایق مهم در مورد اقتصاد ایران، ۲۰۱۷،

(Worldatlas: Important Facts About The Economy Of Iran)

(در خط)، درینجا بنگرید:

<https://www.worldatlas.com/articles/important-facts-related-to-the-economy-of-iran.html>

(تاریخ دسترسی: ۱۰/۸/۲۰۱۸)

۲- ناردیا ترید، نموداری از اقتصاد ایران، ۲۰۱۶،

(The economic context of Iran)

(در خط)، درینجا بنگرید:

<https://www.nordeatrade.com/no/explore-new-market/iran/economical-context>

(تاریخ دسترسی: ۲/۸/۲۰۱۸)

۳- اقتصاد تجارتي، سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران، ۲۰۱۸،

(Iran Foreign Direct Investment)

(در خط)، درینجا بنگرید:

<https://tradingeconomics.com/iran/foreign-direct-investment>

(تاریخ دسترسی: ۲/۸/۲۰۱۸)

د پانوی شمیره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلېکنې دلېکنېزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

۴- بانک جهانی، بررسی اجمالی جمهوری اسلامی ایران، ۲۰۱۸،

(Worldbank, Islamic Republic of Iran – Overview, 2018)

(در خط)، درینجا بنگرید:

<http://www.worldbank.org/en/country/iran/overview>

(تاریخ دسترسی: ۱۰/۸/۲۰۱۸)

۵- روزنامه فایننشیل تربیون، ایران، خط فقر در ایران هنوز هم موهوم است، ۲۰۱۸،

(Poverty Line Remains Elusive in Iran)

(در خط)، درینجا بنگرید:

<https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/80435/poverty-line-remains-elusive-in-iran>

(تاریخ دسترسی: ۱۰/۸/۲۰۱۸)

۶- روزنامه هاندلز بلت ، سطح قیم نفت بعد از تعزیرات اضلاع متحده در برابر ایران از صغود میکند، ۲۰۱۸،

(Ölpreise steigen nach den US-Sanktionen gegen den Iran)

(در خط)، درینجا بنگرید:

<https://www.handelsblatt.com/finanzen/maerkte/devisen-rohstoffe/oel-oelpreise-steigen-nach-den-us-sanktionen-gegen-den-iran/22886038.html?ticket=ST-947899-iAeLbkDIHpFj7HDvPeYe-ap2>

(تاریخ دسترسی: ۲/۸/۲۰۱۸)

۷- سترات فار – دیدگاه جهان ، ایران چرا تهدید بسته نمودن تنگه هرمز را میکند، ۲۰۱۸،

(Why Iran Is Threatening to Close the Strait of Hormuz)

(در خط)، درینجا بنگرید:

<https://worldview.stratfor.com/article/why-iran-threatening-close-strait-hormuz>

(تاریخ دسترسی: ۲۳/۸/۲۰۱۸)

پایان

د پانو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ